

Para sa karagdagang impormasyon
sumulat o tumawag kay:

DR. RUTH S. MICLAT-SONACO
Center Director

Agricultural Training Institute
**INTERNATIONAL TRAINING
CENTER ON PIG HUSBANDRY**
P.O. Box 1, Lipa City
4217 Batangas

+63 918 903 0121

+63 (43) 756 1987/1996

+63 (43) 756 1995

+63 928 508 0379 (e-Extension Hotline)

atiitcphrecords@gmail.com

atiitcph.com

@InternationalTrainingCenterOnPigHusbandry

@atiitcph

@atiitcph1985

#ITCPHway

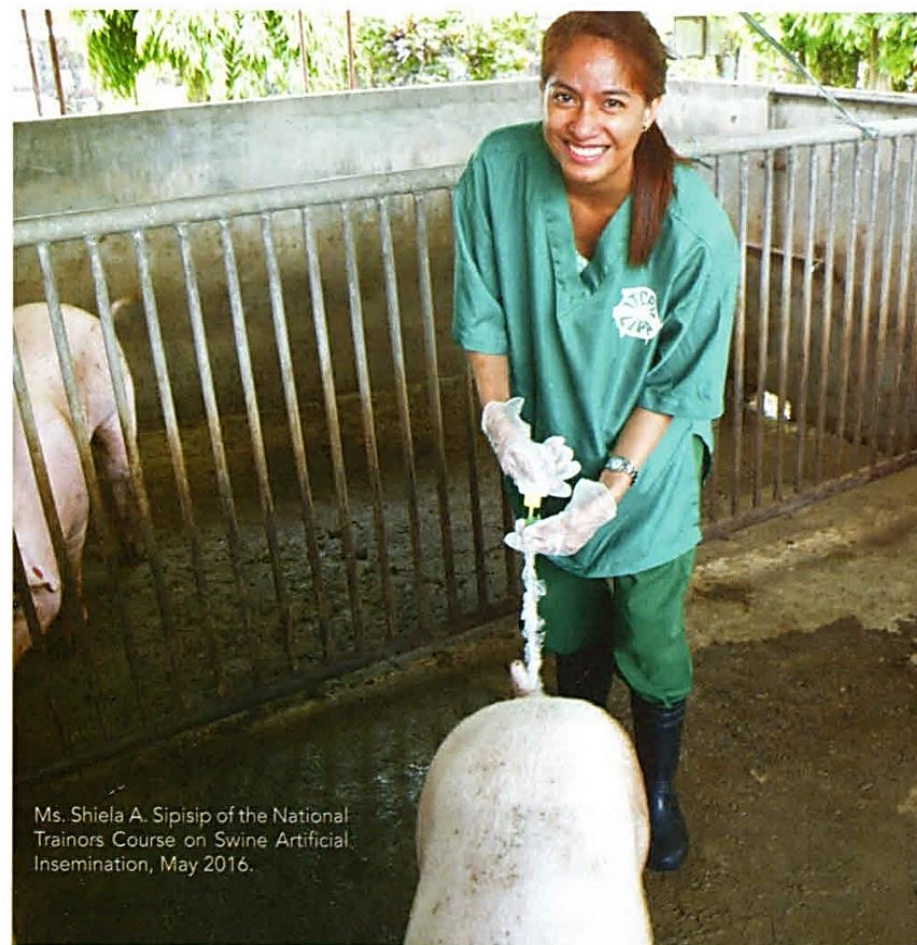
Walang aray sa
AI

Agricultural Training Institute
INTERNATIONAL TRAINING CENTER ON PIG HUSBANDRY
ISO 9001:2015 CERTIFIED

On the cover:

Ms. Huang Ya-Chieh of National Ilan University, Taiwan. She was one of the three Farm Interns (from Ilan University) at ATI-ITCPH from June-August, 2016.

Ms. Shiela A. Sipisip of the National Trainors Course on Swine Artificial Insemination, May 2016.

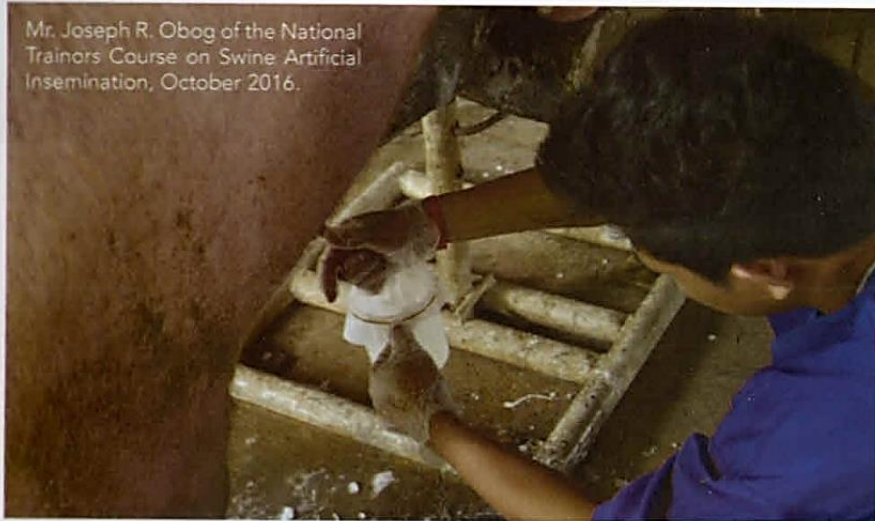
DI-LIKAS NA PAGPAPALAHÍ O “ARTIFICIAL INSEMINATION”

Ang “Artificial Insemination” ay isang pamamaraan ng pagpapalahi, na kung saan ang semilya ng barako ay inilalagay sa inahin sa pamamagitan ng catheter. Ang teknolohiyang ito ay naumpisahan dito sa Pilipinas noong 1960s. Sa ngayon, marami na ang komersyal at mga “backyard raisers” na gumagamit ng sistemang ito ng pagpapalahi.

Anu-ano ang mga kabutihan ng "Artificial Insemination"?

1. Mas maraming inahin at dumalagang baboy ang maaaring makastahan ng isang barako.
2. Makatitipid ng gastos sa kadahilanang mas kaunti ang kailangang alagaang barako.
3. Mas makapipili ng barakong gustong gamitin sa inyong inahin.
4. Nababawasan ang insidente ng pagkakaroon ng sakit sa babuyan.
5. Maaaring gamitin ang napakalaking barako maging sa maliit na dumalaga.
6. Napapabilis ang pagpapaunlad sa mga katangiang hinahanap sa mga palakihing baboy.

Mr. Joseph R. Obog of the National Trainers Course on Swine Artificial Insemination, October 2016.

Anu-ano naman ang mga limitasyon ng Artificial Insemination?

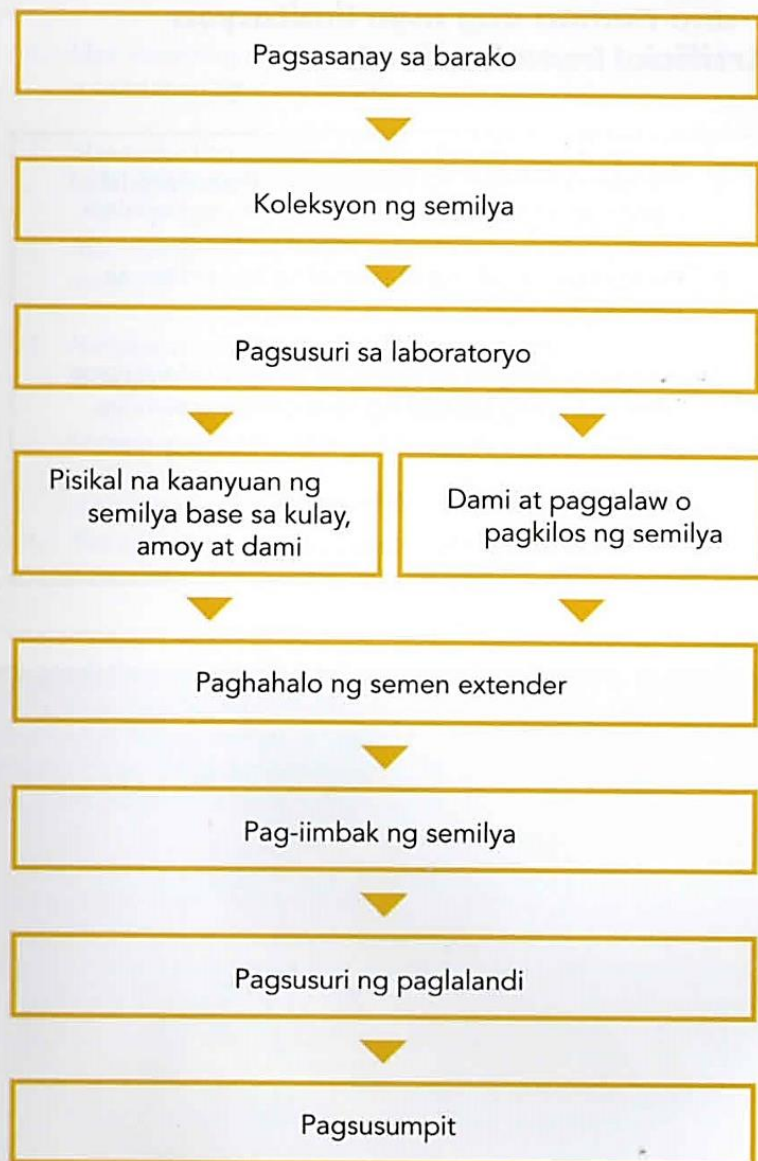
1. Mangangailangan ng teknisyen na may sapat na kaalaman at kakayahan sa di-likas na pagpapalahi.
2. Nangangailangan ng mamahaling kagamitan sa laboratory.
3. Nangangailangan ng imbakan na may kakayahang mapanatili ang kalidad ng naiprosesong semilya.

Batay sa maraming eksperimentong ginawa sa iba't ibang bansa at sang-ayon na rin sa karanasan ng mga magbababoy, napatunayang walang gaanong kaibahan ang artipisyal na inseminasyon o "sumpit" sa natural na pagpapakasta. Ang mga basehang ginagamit ay ang dami at timbang ng mga biik sa araw ng kapanganakan at pagwawalay, at ang bahagdan ng nagbubuntis na inahin.

Importante sa artipisyal na inseminasyon ang tamang oras (o "timing") ng paglalagay ng semilya sa naglalanding inahin. Gayundin, kailangang masuri ng wasto at maigi ang kalidad ng semilya bago ito i-proseso.

MGA HAKBANG SA PAGSUSUMPIT

PAG-IIMBAK AT PAGDADALA NG SEMILYA

Ang pag-iimbak at pagdadala ng semilya mula sa binilihan nito hanggang sa babuyan ay napakahalagang aspeto ng matagumpay na inseminasyon. Ang tamang temperatura ng pag-iimbak ng semilya ay 16-17°C, upang hindi ito masira.

DAPAT TANDAAN!

- Kapag bumibili ng semilya, magdala ng lalagyan na may yelo para maiwasan ang biglaang pagbabago ng temperatura habang ito ay dala-dala.
- Balutin ang bote ng semilya ng dyaryo o basahan para maiwasan ang direktang kontak sa yelo.
- Iwasang maarawan ang semilya.
- Iwasang ilagay sa refrigerator maliban kung nasa tamang temperature na 16-17°C.

ANG PAGLALANDI (Heat/Estrus/Standing Heat)

Ang isang inahin o dumalaga ay masasabi nating LANDI o ESTRUS o STANDING HEAT kapag ito ay nagpapakita ng pagtanggap sa barako. Ang panahon ng paglalandi (*heat period*) ay nangyayari sa loob ng limang (5) araw. Ang paglalandi (*estrus*) ay maaaring bumalik sa ika-18 hanggang ika-21 na araw mula sa huling pagsusumpit o pagbabarako kapag ito ay di nabuntis. Kapag ito ay di na muling lumandi sa ika-18 hanggang 21 na araw, maaaring ito ay buntis na.

Tandaan:

Sa ilalim ng normal na kondisyon, ang buntis na inahin ay **di lalandi** kailanman at ang paglalandi ay indikasyon na sila ay hindi buntis.

Inahin na naglalandi o "standing heat."

Mga Palatandaan ng Paglalandi sa Loob ng 4-5 Araw

Senyales	Pre-heat (bago maglandi)	Standing heat	Post-heat (tapos na ang paglalandi)
Back Pressure Test	Di nagpapakita ng pag-standing	Standing. Di na gumagalaw.	Ayaw na mag-standing.
Vulva / Ari	Pulang-pula at namamaga. May konting likido na lumalabas sa ari.	Di na masyado ang pamumula at pamamaga. Merong malagkit at malinaw na likidong (mucus) lumalabas sa ari.	Malabnaw. Halos wala nang pamamaga. Wala na ring likidong lumalabas sa ari.
Behavior / Pag-uugali	Sumasampa sa ibang baboy. Walang kapaguran at palaging alerto. Ihi nang ihi. Maingay sa loob ng kulungan.	Mahinang kumain o maaaring di kumain. Pumapayag na siya ay sampahan ng ibang baboy. Kalmado. Madalas ang pag-ihing ayaw gumalaw kapag diniin ang likod. (Haunch Pressure and Riding the Back Tests)	Bumalik na ang tamang pagkain at pag-uugali.

KAILAN MAAARING MAGSIMULANG MAGLANDI (PRE-HEAT) ANG INAHING WINALAY (DRY SOW)?

Ayon sa pag-aaral at pananaliksik, kapag ang inahin ay nasa kondisyon ang pangangatawan, ang pinakamaaga na maaaring maglandi ay nasa 3 araw pagkatapos ang pagwawalay. Kaya nararapat na ma-monitor ang paglalandi (pre-heat hanggang heat o paglalandi). Ang pagmo-monitor ay ginagawa sa umagang-umaga (6 am) at hapon (6 pm). Gawin ang heat monitoring araw-araw hanggang ito ay mag-standing heat. Kapag nag-standing na ang mino-monitor na inahin, kumpirmahin ito sa pamamagitan ng paggamit ng mga iba't ibang pamamaraan ng pagsusuri ng paglalandi (Heat Detection Techniques).

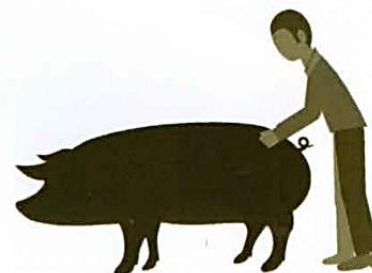
Heat detection by teaser boar.

MGA PAMAMARAAN NG PAGSUSURI NG PAGLALANDI

Ang pinatiyak na paraan ng pagsusuri ng paglalandi ay ang pag-tanggap ng inahin o dumalaga sa barako nang walang pagtutol. Bukod dito, ang mga sumusunod na pamamaraan ay pwedeng gamitin para sa pagsusuri:

a. Back Pressure Test

Sa pamamagitan ng dalawang kamay, diinang mabuti ang itaas ng pigi o ang ibaba ng likod ng baboy. Ang baboy na naglalandi ay di kumikilos at nananatiling nakatayo nang matatag.

b. Riding-the-back Test

Maaari ring sakyan ng tagapag-alaga ang naglalanding baboy sa halip na kamay ang gamitin. Naglalandi ang baboy kung ito ay hindi tumatakbo at sa halip ay matatag sa pagkakatayo.

c. Paggamit ng Sex Odor Aerosol (SOA)

Maaari rin naman na paamuyin ng "spray hormone" ang isang naglalalanding inahin o dumalagang baboy.

d. Paggamit ng teaser boar

Ito ang pinaka-epektibong pamamaraan ng pagsusuri. Ang barako ay dinadala sa unahan ng kulungan ng mga inahing inaakalang naglalandi. Katulad ng ibang sistema, ang inahing naglalandi ay di kumikibo, tirik ang tenga at ayaw umalis sa kinatatayuan.

Ms. Shiela L. Polingday of the National Trainers Course on Swine Artificial Insemination, May 2016 (with Dr. Theodore Galvan).

KAILAN DAPAT SEMILYAHAN ANG DUMALAGA O INAHING NAGLALANDI?

Dumalaga

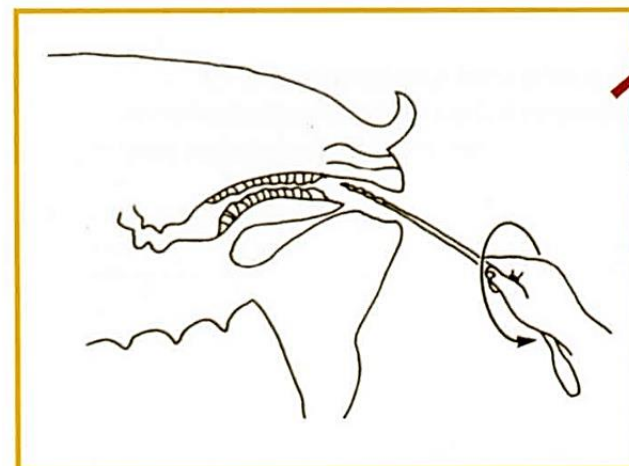
Ang dumalagang baboy na nasa tamang edad (8 buwan o 130 kg pataas na timbang) ay maaari nang pakastahan. Kapag ganap na ang paglalandi ("standing"), agad semilyahan (*first dose*) at ulitin pagkaraan ng walo (8) hanggang labindalawang (12) oras para sa ikalawang *dose*.

Inahin

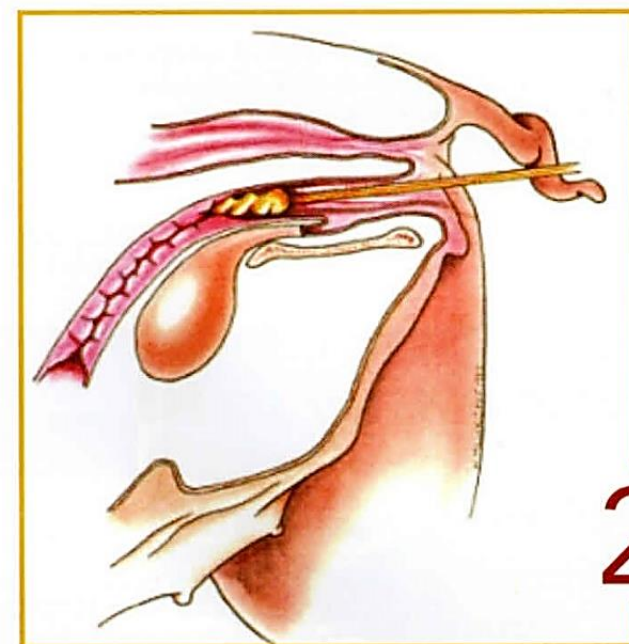
Kung ganap na ang paglalandi, palipasin muna ang 8-12 oras bago ito semilyahan para sa unang *dose*. Semilyahan ng ikalawang *dose* pagkatapos ng 8-12 oras pagkatapos ng unang *dose*. Kung isang semilya lamang ang gagamitin, semilyahan 24 oras pagkatapos ng "standing heat."

MGA HAKBANG SA PAGSUSUMPIT

1. Suriin sa umaga o pahapon ang paglalandi ng baboy na nais semilyahan.
2. Iwasang maistorbo ang inahing naglalandi upang hindi siya matakot o ma-stress, na makapipigil sa maayos na paglalakbay ng semilya.
3. Ang "teaser boar" ay mainam na nasa unahan upang lalong tumindi ang pagnanasa ng inahin.
4. Linisin ang paligid ng "ari" ng inahin bago isagawa ang pagsusumpit.
5. Huwag hawakan ang dulo ng "catheter" bago gamitin upang maiwasan ang impeksyon.
6. Haluin ang semilya na nasa "semen bottle" sa pamamagitan ng marahan at maayos na pag-alog nito.
7. Lagyan ng pampadulas na hindi nakamamatay ng semilya o patakan ng semilya ang dulo ng "catheter".
8. Ibuka ang "ari" o "vulval lips" at dahan-dahang ipasok ng pataas ang "catheter" at iikot pakaliwa, hanggang di na ito naisusulong palooob.
9. Alamin kung naka-lock na ang catheter sa pamamagitan ng marahang paghila.
10. Ipasok ang "squeeze bottle" sa dulo ng "catheter" at marahan itong pisilin upang malayang makadaloy ang semilya.

Ipasok ang "catheter" ng pataas (45°) at iikot pakaliwa.

Malalaman na naka-lock na ang catheter kapag ito ay hindi na maalis sa pamamagitan ng marahang paghila.

Walang aray sa **AI**

Produced by ATI ITCPH.

Content by Technical Staff.

Packaging by Information Services.

Layout by Paula Clarice Aclan

Ang ATI-ITCPH ay handang tumulong sa mga magbababoy at mga nais magtayo ng babuyan sa pamamagitan ng:

- Pagsasanay sa pag-aalaga ng baboy at sa iba't-ibang aspeto nito tulad ng Artificial Insemination, Waste Management, Feed Milling at Meat Processing
- Pagpapayo at pakikipag-ugnayan
- Paglilimbag ng mga polyeto at mga babasahin
- Pagpapalawig ng mga ideya, kaisipan at isyu na may kinalaman sa industriya ng baboy

Ang International Training Center on Pig Husbandry (ITCPH) ay isa sa mga sentro ng sanayan sa agrikultura na nasa ilalim ng pangangasiwa ng Department of Agriculture-Agricultural Training Institute (DA-ATI). Itinatag ito taong 1985. Ito ang kaisa-isahang sanayan sa Pilipinas na tumutuon sa pag-aalaga ng baboy.

Ang gusali ng ATI-ITCPH ay matatagpuan sa Balintawak Road, Marawoy, Lipa City, Batangas.

